

Lodewijk Imkamp, René Kok, Erik Somers

De oorlog in kleur

Hustinx reist
door Nederland
1939-1946

Lodewijk Imkamp

René Kok

Erik Somers

De oorlog in kleur

Hustinx reist door
Nederland 1939-1946

 BOOKS

LEEST
HET NIEUWE DAGBLAD

DEUTSCHE ZEITUNG
in den Niederlanden

Bemiddelaar tusschen het Duitsche
en Nederlandsche economische leven.

Inhoud

Alphons Hustinx, fotograaf, cineast en reiziger	6
De oorlog in kleur	12
1939-1940	21
1941	75
1942	137
1943-1944	163
1945-1946	175
Colofon	208

◀▶ Donderdag 2 mei 1940 | Bollenstreek Zuid-Holland

Het is een week voor het uitbreken van de oorlog in Nederland.

Een drukbezette Hustinx is deze Hemelvaartsdag met zijn auto op weg van Amsterdam naar Leiden. Het stralende voorjaarsweer lokt duizenden op deze vrije dag naar buiten. De bollenvelden, die volop in bloei staan, zijn in trek. Bij Warmonderdam maakt hij een opname van fietsers met bloemenkransen. Ze doen mee aan de jaarlijkse Bloemenrally voor fietsers in de duin- en Bollenstreek. Op de voorgrond een goed gepoetste Britse *Ariel*-motorfiets zonder achterwiel. In de verte is de watertoren van Sassenheim zichtbaar. Aan de Kagerplassen bij het dorp Warmond zit het terras van café-paviljoen Bloemhof vol. Denemarken en Noorwegen zijn drie weken eerder door Hitlers troepen bezet, maar oorlog in Nederland lijkt ver weg.

◀ Zaterdag 18 mei 1940 | Amsterdam

In de vroege morgen van 10 mei 1940 vallen Duitse troepen Nederland aan. Alle hoop om ook deze keer weer buiten de oorlog te blijven is tevergeefs geweest. 'Oorlog met D.', noteert Hustinx in zijn agenda. Hij logeert die eerste oorlogsnacht in Zwolle. 's Morgens probeert hij naar Amsterdam te komen, waar die avond een filmvoorstelling in Bellevue gepland staat. Er rijden geen treinen en daarom koopt Hustinx in Hattem een fiets, waarmee hij in drie uur naar Hilversum fietst. Daar overnacht hij. Ook de volgende morgen probeert hij tevergeefs naar Amsterdam te komen. Hij krijgt te horen dat de hoofdstad gebombardeerd is; het Centraal Station zou zijn verwoest. Maar de cineast geeft niet op. Hij bemachtigt bij de politie een vervoersbewijs naar Amsterdam, maar taxichauffeurs willen hem niet rijden omdat ze bang zijn dat hun wagen in beslag genomen wordt. Pas op 15 mei, als de capitulatie een feit is, bereikt Hustinx eindelijk zijn woonplaats.

Tijdens de meidagen van 1940 heeft Hustinx niet gefotografeerd, wel heeft hij de gevolgen van de vijfdaagse strijd vastgelegd. Zo maakt hij in het centrum van Amsterdam deze opname van verwoestingen op de hoek van de Herengracht en de Blauwburgwal. Op 11 mei 1940 laat een door het Nederlandse afweergeschut aangeschoten Duits vliegtuig daar twee bommen vallen. Eén bom ketst in het water, maar de andere bom komt op een rij woningen terecht. Twaalf woningen worden weggevaagd. In totaal verliezen 51 mensen het leven. Ondanks de geruchten die de ronde deden blijft Amsterdam in die meidagen verder voor ernstige oorlogsschade gespaard. De opluchting daarover is ondanks de snelle capitulatie van het Nederlandse leger groot en als Hustinx in de tweede helft van de maand opnamen in de stad maakt is er weinig verschil met straatbeelden van voor de komst van de Duitse bezetter.

► Mei 1940 | Amsterdam

Een bloemenverkoper rijdt door een rustige straat in Amsterdam-Zuid. Veel ramen zijn met plakstrips beplakt. Dit was een voorzorgsmaatregel die al sinds de dagen van de mobilisatie werd toegepast om te voorkomen dat bij een luchtaanval de ruiten aan gruzelementen zouden gaan, met alle gevolgen van dien.

◀ Mei 1940 | Amsterdam

Amsterdamse jongens spelen met hun bootjes in de vijver bij het Van Heutz-monument op de Apollolaan bij het Olympiaplein in Amsterdam-Zuid.

▶▶ Mei 1940 | Amsterdam

In afwachting van hun demobilisatie in opdracht van de Duitse bezetter lopen drie Nederlandse soldaten nog gewoon in uniform langs het Huis aan de Drie Grachten. Het huis heeft die naam omdat het aan drie kanten is omgeven door grachten: de Grimburgwal aan de zuidkant, Oudezijds Voorburgwal aan de westkant en Oudezijds Achterburgwal aan de oostkant.

◀ Mei 1940 | Amsterdam

In Amsterdam wordt het gewone leven weer opgepakt. Twee jongeren lopen op hun gemak door de zonnige Raadhuisstraat, met op de achtergrond de Westertoren. Tram 14 is op weg naar de eindhalte voor het Centraal Station. Nog maar een week eerder reden eenheden van de *SS-Leibstandarte Adolf Hitler* na de capitulatie van het Nederlandse leger in een overwinningsroes door de statige doorgangsweg naar de Dam.

▼ Donderdag 23 mei 1940 | Rotterdam

Al snel reist Hustinx weer door het land. Op 23 mei ziet hij Rotterdam terug. Komend vanuit Amsterdam, waar het werkelijke oorlogsgeweld aan voorbij gegaan is, schrikt hij van wat hij ziet. In zijn agenda noteert hij:

‘Rotterdam is erger dan Jeruzalem. Een troosteloze chaos.’

De puinruimwerkzaamheden zijn vijf dagen eerder begonnen.

Vooraf werklozen werden voor deze hete en uitputtende arbeid te werk gesteld. Aanvankelijk was 30.000 man in de eindeloze puinhopen werkzaam, maar er was te weinig gereedschap, te weinig werkkleding en geschikt schoeisel, en te weinig toezichtambtenaren. Het leger arbeidskrachten werd vervolgens teruggebracht tot 20.000 man. De bijnaam van Rotterdam in die dagen: Steenbergen aan de Maas.

Colofon

Uitgave
WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Samenstelling en tekst
Lodewijk Imkamp, René Kok en Erik Somers

Vormgeving
Lodewijk Imkamp en Richard Bos

Scans dia's
X-cago Roermond

De gehele verzameling Hustinx-kleurendia's uit de Tweede Wereldoorlog is te raadplegen op Beeldbank WO2 die beheerd wordt door het NIOD:
www.beeldbankwo2.nl

Op het omslag:
Vrijdag 23 mei 1941, Rotterdam

Pagina 4:
'Zelfportret' van Alphons Hustinx

© 2015 WBOOKS / de auteurs
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.
© c/o Pictoright Amsterdam 2015.

ISBN 978 94 625 8079 4
NUR 688, 689

In de visuele geschiedschrijving van Nederland in de jaren 1940-1945 is de verzameling kleurendia's van cineast en fotograaf Alphons Hustinx uniek. In ons land is geen andere vergelijkbare omvangrijke en goed geconserveerde collectie voorhanden. Hustinx (1900-1972) was in Nederland een pionier in het fotograferen en filmen in kleur. Met de door hem gemaakte kleurenfilm *Kleur en Glorie onzer Tropen* reisde hij vanaf 1939 door het land. De filmvertoningen bleven plaatsvinden, ook na de Duitse inval. Met tomeloze energie en ondanks allerlei reisbeperkingen reisde Hustinx tijdens de oorlog door Nederland en vertoonde hij in 150 plaatsen bijna vijfhonderd keer zijn kleurenfilms.

In veel plaatsen waar Hustinx verbleef voor zijn filmpresentaties of op doorreis was, fotografeerde hij in kleur op kleinbeeld-diarolfilm. Als gevolg van de materiaalschaarste was het tijdens de bezetting steeds moeilijker om

aan kleurendiarolletjes te komen. Maar omdat Hustinx al begin 1940 een grote voorraad kleurendiafilms had ingeslagen, was hij in staat tijdens de bezetting zo'n tweeduizend dia's te maken. Ruim vijftienhonderd heeft hij er bewaard.

De grote verdienste van het werk van Hustinx is dat er een kleurrijk en veelzijdig beeld tot stand is gebracht van het dagelijks leven in bezettingstijd.

Al dan niet terloops fotografeerde de cineast kenmerkende facetten van de Duitse bezetting. Soms week het straatbeeld nauwelijks af van de vooroorlogse jaren, omdat het dagelijks leven nu eenmaal ook veel van zijn routinematige kanten behield. Maar hij legde ook de onvermijdelijke veranderingen in het dagelijks bestaan vast.

Hustinx' neef Lodewijk Imkamp selecteerde met René Kok en Erik Somers, beiden verbonden aan het NIOD, de meest intrigerende kleurendia's voor dit boek over *De oorlog in kleur*.

9 789462 580794

WWW.WBOOKS.COM